

ПЕТДЕСЕТ И ПЪВО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

15.24
21

ДО

ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА 51-ОТО
НАРОДНО СЪБРАНИЕ

УВАЖАЕМА Г-ЖО ПРЕДСЕДАТЕЛ,

На основание чл. 87, ал. 1 от Конституцията на Република България и чл. 70, ал. 1, т. 1 от Правилника за организацията и дейността на Народното събрание, внасяме Законопроект за изменение и допълнение на Закона за здравето, ведно с мотиви към него и предварителна оценка на въздействието.

Молим, така приложеният проект да бъде разпределен и разгледан по законоустановения ред.

ВНОСИТЕЛИ:

Стефана Николова
Александър Сидимов
Николаев Савов
Михаил Триков
Младен Младенов
Иван Белзев
Светлин Миркович

ЗАКОН

ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА ЗДРАВЕТО

(обн., ДВ, бр. 70 от 2004 г.; изм. и доп., бр. 46, 76, 85, 88, 94 и 103 от 2005 г., бр. 18, 30, 34, 59, 71, 75, 80, 81, 95 и 102 от 2006 г., бр. 31, 41, 46, 53, 59, 82 и 95 от 2007 г., бр. 13, 102 и 110 от 2008 г., бр. 36, 41, 74, 82, 93, 99 и 101 от 2009 г., бр. 41, 42, 50, 59, 62, 98 и 100 от 2010 г., бр. 8, 9, 45 и 60 от 2011 г., бр. 38, 40, 54, 60, 82, 101 и 102 от 2012 г., бр. 15, 30, 66, 68, 99, 104 и 106 от 2013 г., бр. 1, 98 и 107 от 2014 г., бр. 9, 72, 80 и 102 от 2015 г., бр. 17, 27, 98 и 103 от 2016 г., бр. 58, 85 и 102 от 2017 г., бр. 18, 77, 91, 98 и 102 от 2018 г., бр. 24, 58, 99 и 101 от 2019 г. и бр. 23, 28, 34, 44, 67, 103, 105 и 110 от 2020 г., бр. 21 от 2021 г., бр. 8, 17, 18, 32, 41, 58, 62, 94, 102 и 104 от 2022 г., бр. 8, 66, 80, 86, 96 и 102 от 2023 г.)

§ 1. В чл. 86, ал. 2 т. 4 се изменя така:

„4. да ползва услугите на психотерапевт, юрист и свещенослужител. При лицата по чл. 146, ал. 1, т. 1, които поради заболяването си могат да извършат престъпление, което представлява опасност за околните, ползването на услугите на психотерапевт, юрист и свещенослужител става при съобразяване степента на риск, определена съгласно медицинския стандарт по психиатрия. Предохранителните мерки за обезпечаване сигурността на психотерапевта, юриста и свещенослужителя се предприемат съобразно медицинския стандарт по психиатрия;“.

§ 2. Създава се чл. 92а:

„**Чл. 92а.** (1) При пациенти, изпаднали в състояния, които представляват пряка и непосредствена опасност за собственото им здраве или живот или за здравето или живота на други лица, могат да се прилагат мерки за временно физическо ограничаване.

(2) Редът за прилагане на мерки за физическо ограничаване се урежда с наредба на министъра на здравеопазването съвместно с министъра на правосъдието.“.

§ 3. В чл. 98 се правят следните изменения и допълнения:

1. Създава се нова ал. 3:

„(3) При смърт на лице с психични разстройства, настанено в лечебно заведение за стационарна психиатрична помощ, център за психично здраве или специализирано отделение/клиника към многопрофилна болница, или ползващо социална, или интегрирана здравно-социална услуга за резидентна грижа, когато няма близки по ал. 1 или те не могат да бъдат открити в срок от четиридесет и осем часа, задължително се извършва патологоанатомична аутопсия и се изследват причините за смъртта, за което се осигурява финансиране от държавния бюджет.“.

2. Досегашните ал. 3 – 6 стават съответно ал. 4 – 7.

§ 4. В чл. 145, ал. 1 се правят следните изменения и допълнения:

1. В текста преди т. 1 след думата „държавата“ се добавя „чрез Министерството на здравеопазването, Министерството на труда и социалната политика, Министерството на вътрешните работи,“.

2. В т. 1 думите „живота им в семейството и в общността“ се заменят с „възстановяване на здравето им и адаптиране на живота им в семейството и/или в общността“.

3. В т. 6 след думата дейност“ се добавя „експертиза“.

4. В т. 7 след думите „насочени към“ се добавя „опазване и“.

5. Създава се т. 9:

„9. осигуряване на обществено наблюдение срещу подлагане на изтезания или на жестоко, нечовешко или унижително отнасяне или наказание на лицата с психични разстройства, нуждаещи се от специални здравни грижи.“.

§ 5. В чл. 146 се правят следните изменения и допълнения:

1. В ал. 1:

а) в т. 1 думите „лично разстройство“ се заменят с „личностово разстройство с психотична декомпенсация“;

б) в т. 2 думите „съдова и сенилна деменция“ се заменят с „умерена, тежка или дълбока деменция“.

2. В ал. 2 накрая се поставя запетая и се добавя „включително до лечение на съпътстващи или възникнали соматични заболявания в пълен обем“.

§ 6. В чл. 147 се правят следните изменения и допълнения:

1. Създава се нова ал. 2:

„(2) Оценката за наличие на психично разстройство включва процес на диагностициране, както и проучване на житейската ситуация и психо-социалното функциониране на лицето за определяне на емоционалните и социалните му потребности, които определят и насочват лечебните подходи и въздействия и социалната работа с него.“

2. Досегашната ал. 2 става ал. 3.

§ 7. Чл. 147а се изменя така:

"Чл. 147а. (1) За удостоверяване на психичното здраве на лице се издава медицински документ от лекар, когато в случаи определени със закон, това се изисква за извършването на определена дейност. Удостоверяването се извършва при условия и по ред, определени в нормативен акт и се вписва в регистъра по ал. 2.

(2) Министерството на здравеопазването създава и поддържа Национален регистър за психичното здраве като част от Националната здравноинформационна система.

(3) Редът и условията за вписване, заличаване и удостоверяване на обстоятелства от регистъра по ал. 2, както и за служебен обмен на информация, се определят с наредба на Министерски съвет при спазване на Закона за защита на личните данни и Закона за електронното управление.

(4) Вписаните медицинските документи по ал. 1 съдържат данни за лицето, за актуалното му психично състояние към момента на издаване на документа, както и данни за валидността на издадения документ.

(5) Вписаните медицински документи по ал. 1 се заличават служебно след изтичане на срока на тяхната валидност или след вписване на последващ медицински документ, удостоверяващ промяна във вписаните обстоятелства. История на заличените обстоятелства се съхранява за нуждите на наказателното производство.

(6) В регистъра по ал. 2 се вписват и предварителни декларации за действия при обостряне на психично разстройство, подписани от лица с психични разстройства, когато са в ремисия.

(7) Предварителните декларации изразяват волята на лицата с психични разстройства в ремисия, установена от лекуващ психиатър, за лечението им в състояние на криза, за стратегии за справяне с проблемното им поведение, за лице, което при необходимост да дава информирано съгласие за лечението им, за предпочитаната им терапия, лекуващия лекар и лечебното заведение за настаняване. Редът и условията за

подписване на предварителните декларации и вписването им в Национален служебен регистър на лица с психични разстройства се определят с наредбата по ал. 3.

§ 8. В чл. 148 се правят следните изменения и допълнения:

1. В текста преди т. 1 след думата „разстройства“ се добавя „по чл. 146, ал. 1“.
2. В т. 3 думата „грижите“ се заменя с „подкрепата“, а думите „социалната среда“ се заменят с „общността“.
3. В т. 4 накрая се добавя „и социални услуги“.
4. В т. 5 след думите „спазване на“ се добавя „основните права на човека“.
5. В т. 7 думите „специализирано обучение“ се заменят със „създаване на условия за специализирано обучение“, а накрая се добавя „и реинтеграция“.
6. В т. 8 думите „на лечение“ се заменят с „по предоставяне на психиатрична грижа“.
7. Създава се т. 9:
„9. осигуряване на обществено наблюдение в процеса на предоставяне на психиатрична грижа.“.

§ 9. Създава се чл. 148а:

„Чл. 148а. (1) Общините, на чиято територия осъществяват дейност лечебни заведения за стационарна психиатрична помощ, центрове за психично здраве и/или специализирани клиники/отделения към многопрофилни болници, в които се извършва лечение на лица с психични разстройства, с участието на гражданското общество и неправителствени организации, работещи в сферата на психичното здраве, създават комисии за психично здраве.

(2) Комисиите по ал. 1 се създават към съответните общински съвети. Структурата, дейността и организацията на работа на комисиите се уреждат с правилник, приет от Министерския съвет по предложение на министъра на здравеопазването, министъра на правосъдието и министъра на труда и социалната политика.

(3) Съставът на комисиите по ал. 1 се утвърждава от председателя на общинския съвет, който ръководи непосредствено или чрез свой представител дейността на съответната комисия.

(4) Комисиите по ал. 1:

1. осъществяват обществено наблюдение на дейността на лечебните заведения, в които се извършва лечение на лица с психични разстройства, за спазване на правата им в процеса на предоставяне на психиатрична грижа и лечение;

2. подпомагат ресоциализацията на лицата с психични разстройства, включително чрез инициране на създаването на социални услуги по реда на Закона за социалните услуги на територията на общината;

3. подпомагат семействата на лицата с психични разстройства;

4. съдействат за намиране на работа и битовото устройване на лицата след приключване на лечението им;

5. уведомяват прокуратурата, когато имат данни за извършено престъпление от общ характер спрямо лице с психични разстройства.

(5) Членовете на комисии по ал. 1 могат да посещават лечебните заведения, в които се извършва лечение на лица с психични разстройства, да се срещат с настанените за психиатрична грижа и лечение лица, да се запознават с необходимите им документи, да изискват и получават информация от администрацията на съответните лечебни заведения. Те са длъжни да не разгласяват информация, получена при осъществяване на дейността им, за което подписват декларация по образец, утвърден в правилника по ал. 2.

(6) Комисиите по ал. 1 може да отправят предложения и препоръки до общинския съвет и ръководителите на лечебните заведения.

(7) Комисиите по ал. 1 представят годишен отчет за дейността си, който представят до 15 януари на следващата година пред съответния общински съвет.

(8) Комисиите по ал. 1 се финансират със средства от държавния бюджет чрез общинските бюджети като делегирана от държавата дейност.“

§ 10. В чл. 149 се правят следните изменения и допълнения:

1. В ал. 2 след думата „изследвания“ се добавя „и консултации“, а думите „наредба на министъра на здравеопазването“ се заменят с „утвърдените медицински стандарти по “Психиатрия”, “Детска психиатрия” и “Съдебна психиатрия“.

2. В ал. 3 накрая се поставя запетая и се добавя „както и практики, които могат да бъдат определени като изтезания или жестоко, нечовешко или унижително отнасяне или наказание“.

3. Създава се алинея 4 със следното съдържание:

„(4) Лечението на лица, поставени под запрещение, се извършва по искане на лицето след вземане на становището на неговия настойник или попечител. В случай на противоречие между лицето, поставено под запрещение, и неговия настойник или попечител, лечението се извършва с решение на съда по реда на чл. 155 – 165“

4. Създава се алинея 5 със следното съдържание:

„(5) Стационарната психиатрична помощ по чл. 82, ал. 1, т. 3 се финансира в съответствие със стандарти, определени с наредба, издадена от министъра на здравеопазването.”

§ 11. Създава се чл. 149а:

„**Чл. 149а.** (1) Забранява се всяка форма на жестоко, нечовешко или унижително отношение или налагане на наказание спрямо лицата с психични разстройства по време на лечението им.

(2) За нарушение на ал. 1 се смята и поставянето в неблагоприятни условия за провеждане на психиатричната грижа и лечение, липсата на достатъчно жилищна площ, храна, облекло, отопление, осветление, проветряване, качествено медицинско обслужване, условия за двигателна активност, продължителна изолация без възможност за общуване, необоснована употреба на мерки за физическо ограничаване, както и други подобни действия, бездействия или обстоятелства, които уронват човешкото достойнство, нараняват пациента или пораждат чувство на страх, незащитеност или малоценност.

(3) При нарушения на забраната по чл. 1 засегнатите лица, техните законни представители или лицата, ангажирани с тяхната подкрепа, могат да търсят защита по реда на глава осма.“.

§ 12. В чл. 150, ал. 8 думата “Редът” се заменя с “Условията и редът” и думите „урежда с наредба на министъра на здравеопазването съвместно с министъра на правосъдието“ се заменят с „определят с наредбата по чл. 92а, ал. 2“.

§ 13. В чл. 151 се създават ал. 4 – 6:

„(4) На лицата с психични разстройства се предоставя интегрирана подкрепа по реда на Закона за социалните услуги от здравни дейности и социални услуги, съгласно съвместен план за предоставянето на подкрепата, който включва осигуряването на координацията и съвместната работа на специалистите, извършващи дейностите и услугите от различните сектори.

(5) Изготвянето на плана по ал. 4 се координира от доставчика на социалната услуга по реда на чл. 132 от Закона за социалните услуги, който извършва и общото управление на случая.

(6) Доставчиците на социални услуги подкрепят процеса на възстановяване и лечение на лицата с психични разстройства чрез предоставяне на специализирани социални услуги за тях и семействата им по реда на Закона за социалните услуги.“.

§ 14. В чл. 153 се правят следните изменения и допълнения:

1. Създава се нова ал. 2:

„(2) Министърът на здравеопазването, министърът на вътрешните работи и министърът на труда и социалната политика издават съвместна инструкция за взаимодействие при кризисна ситуация с лица, нуждаещи се от спешна психиатрична помощ.“.

2. Досегашните ал. 2 и 3 стават съответно ал. 3 и 4.

3. Създават се ал. 5 и 6:

„(5) Лекарят, извършил спешен присм, незабавно уведомява съответната дирекция „Социално подпомагане“, която възлага извършване на първоначално социално проучване на житейската ситуация, психо-социалното състояние на лицето, възможностите за комуникация с него и необходимите разумни улеснения за комуникация, които следва да му бъдат осигурени по време на престоя, за пълноценното ѝ осъществяване.“.

§ 15. В чл. 154 се правят следните изменения и допълнения:

1. В ал. 1 думите „и 2“ се заличават, а накрая се поставя запетая и се добавя „както и съответната комисията за психично здраве по чл. 148а, ал. 1“.

2. Алинея 2 се изменя така:

„(2) По изключение срокът по ал. 1 може да бъде продължен от районния съд по местонахождение на лечебното заведение по мотивирано искане на ръководителя му.“.

3. Създава се нова ал. 3:

„(3) В срок до 24 часа от постъпване на искането районен съдия посещава пациента в лечебното заведение и въз основа на медицинските доклади, становището на Комисията за психично здраве и на социален работник от дирекция „Социално подпомагане“ или от специализирана социална услуга и непосредственото изслушване на лицето разрешава еднократно продължаване на срока с не повече от 72 часа или разпорежда незабавно освобождаване на лицето. Разпореждането на районния съд е окончателно и се връчва на лицето и на неговия законен представител.“.

4. Досегашната ал. 3 става ал. 4 и в нея накрая се добавя „и с доклада за първоначалното социално проучване по чл. 153, ал. 5“.

§ 16. В чл. 155 думите „и 2“ се заличават.

§ 17. В чл. 156 се правят следните изменения и допълнения:

1. В ал. 1 думите „настоящия адрес“ се заменят с „местоживеене“.

2. В ал. 2 след думата „лечение“ се добавя „на лицата по чл. 146, ал. 1, т. 1“.

§ 18. В чл. 157 се правят следните изменения и допълнения:

1. Досегашният текст става ал. 1.

2. Създават се ал. 2 и 3:

„(2) Исканията на задължително настаняване и лечение се разглеждат от съдии, които притежават специална подготовка в областта на правата на хората с увреждания или имат ефективен достъп до специализирано обучение.

(3) В производството по настаняване за задължително лечение на непълнолетно лице, навършило 16-годишна възраст, задължително участва родител или лице, на което е възложена грижа за детето. Когато съдът установи противоречие между интересите на непълнолетното лице, навършило 16 години, и родителя или лицето, на което е възложена грижа за детето, му назначава особен представител.“.

§ 19. В чл. 158 се правят следните изменения и допълнения:

1. Създават се нови ал. 2 – 4:

„(2) Извън случаите по чл. 154, ал. 4 съдът изисква от съответната дирекция „Социално подпомагане“ в 7-дневен срок да извърши първоначално социално проучване на житейската ситуация, психо-социалното състояние на лицето, възможностите за комуникация с него и необходимите разумни улеснения за комуникация, както и да представи доклад.

(3) Въз основа на доклада по ал. 2 или по чл. 153, ал. 5 при необходимост съдът осигурява подходящи процедурни мерки за улесняване на ефективния достъп до правосъдие на лицето, чието задължително лечение се иска.

(4) Когато се иска настаняване за задължително лечение на непълнолетно лице, навършило 16-годишна възраст, преписи от искането се изпращат и на родителя или лицето, на което е възложена грижа за детето, както и на дирекция „Социално подпомагане“ по местоживеене му. Дирекция „Социално подпомагане“ изразява становище за интересите на непълнолетно лице, навършило 16-годишна възраст, от настаняването му за задължително лечение, а при невъзможност, предоставя доклад.

2. Досегашната ал. 2 става ал. 5 и се изменя така:

„(5) В 14-дневен срок от постъпване на искането съдът разглежда делото в състав от един съдия в открито съдебно заседание. В случаите по чл. 154, ал. 4 заседанието се провежда в лечебното заведение, където се намира лицето, за което се иска задължително настаняване и лечение. Ръководителят на лечебното заведение осигурява помещение, в което се провежда заседанието.“.

3. Създава се ал. 6:

„(6) Непълнолетно лице, навършило 16-годишна възраст, чието настаняване за задължително лечение се иска, се изслушва при условията на чл. 15, ал. 4 – 5 от Закона за закрила на детето.“

4. Досегашната ал. 3 става ал. 7 и в нея след думата „незабавно“ се добавя „в лечебното заведение“ и се създава изречение трето:

„Когато разрешението по реда на чл. 154, ал. 2 е дадено за непълнолетно лице, навършило 16-годишна възраст, производството се развива по общия ред.“.

5. Досегашната ал. 4 става ал. 8 и се изменя така:

„(8) Участието на лицето, чието задължително лечение се иска, психиатър, защитник, прокурор и лицензиран доставчик на социални услуги, специализиран за работа с хора с психични увреждания, е задължително. Служебните защитници и прокурорите трябва да притежават специална подготовка в областта на правата на хората с увреждания или да имат ефективен достъп до специализирано обучение.“

6. Досегашната ал. 5 става ал. 9.

§ 20. В чл. 159 се правят следните изменения и допълнения:

1. В ал. 1 след думата „експертиза“ се добавя „и съдебно-социална експертиза за социалното функциониране на лицето, чието задължително лечение се иска“, а думата „експертизата“ се заменя със „съдебно-психиатричната експертиза“.

2. В ал. 2 думите „провеждане на експертизата“ се заменя с „провеждане на съдебно-психиатричната експертиза“, а думите „завършване на експертизата“ се заменят с „предоставяне на експертизите по ал. 1 на съда“.

3. В ал. 3 думата „експертизата“ се заменя с „експертизите по ал. 1“.

4. Създава се нова ал. 4:

„(4) Вещото лице, назначено да извърши съдебно-психиатричната експертиза, дава заключение за наличието на психично разстройство, конкретната му форма, предлага лечение и препоръчва подходящи лечебни заведения, в които то може да се

проведе. За вещо лице се назначава психиатър, който не работи в лечебното заведение по чл. 154, ал. 2.“.

5. Създава се ал. 5:

„(5) За вещо лице по съдебно-социалната експертиза за социалното функциониране се назначава специалист в лицензиран доставчик на социални услуги, специализиран за работа с хора с психични увреждания, на основата на данните от първоначалното социално проучване, изследването на всички достъпни източници на информация за влиянието на различните фактори на околната среда, ежедневието, обичайната семейна и социална среда на лицето, чието задължително лечение се иска, както и след разговор с него.“.

6. Досегашната ал. 4 става ал. 6.

7. Създава се ал. 7:

„(7) В случаите на ал. 6, когато установи необходимост, съдът може да укаже на дирекция „Социално подпомагане“ да предприеме съответните действия, подходящи по смисъла на чл. 145, ал. 1, т. 1 мерки за грижа и подкрепа за пълноценен живот на лицето в семейството и в общността, включително социална услуга, за което уведомява своевременно дирекция „Социално подпомагане“.“.

§ 21. В чл. 160 се правят следните изменения и допълнения:

1. Създава се нова ал. 2:

„(2) Съдебно-социалните експертизи по чл. 159, ал. 1 се провеждат по ред, определен с наредба на министъра на труда и социалната политика и министъра на правосъдието.“.

2. Досегашната ал. 2 става ал. 3 и се изменя така:

„(3) По време на провеждането на съдебно-психиатричната експертиза не се провежда лечение, освен при спешни състояния или след изразено информирано съгласие от лицето. Лечението при спешно състояние може да е под формата и на редовна терапия, която да овладее и минимизира риска от агресивно и автоагресивно поведение.“.

3. Досегашната ал. 3 става ал. 4 и се изменя така:

„(4) Съдът изслушва вещите лица по съдебно-психиатричната и съдебно-социалната експертиза по чл. 159, ал. 1 при решаване на въпроса за способността на лицето да изразява информирано съгласие за лечението.“.

4. Създава се ал. 5:

„(5) Съдът осигурява мерки за подкрепа за изразяване на информирано съгласие за лечението от лицето, включително чрез подходяща социална услуга.“.

§ 22. В чл. 161 се правят следните изменения:

1. В ал. 1 думата „експертизата“ се заменя със „съдебно-психиатричната експертиза“.

2. Алинея 2 се изменя така:

„(2) Окръжният съд се произнася в открито заседание след изслушване на лицето. В случаите на чл. 154, ал. 4 окръжният съд се произнася в открито заседание в лечебното заведение, където се намира лицето, с негово участие.“.

§ 23. В чл. 162 се правят следните изменения и допълнения:

1. В ал. 1 думите „относно заключението на съдебно-психиатричната експертиза“ се заличават.

2. В ал. 2 се създава изречение трето:

„Съдът може да укаже на дирекция “Социално подпомагане” да назначи социална услуга в срока на задължителното лечение или след неговото изтичане с продължителност до една година.“.

§ 24. В чл. 163 се правят следните изменения и допълнения:

1. Алинея 1 се изменя така:

„(1) Решението на съда може да се обжалва от заинтересованите лица в 7-дневен срок от постановяването му. В случаите на чл. 154, ал. 4 окръжният съд се произнася в открито заседание в лечебното заведение, където се намира лицето, с негово участие. Окръжният съд разглежда жалбата или протеста в 7-дневен срок.“.

2. В ал. 2 думата „спира“ се заменя с „не спира“.

§ 25. В чл. 164 се правят следните изменения и допълнения:

1. Алинея 1 се изменя така:

„(1) Задължителното лечение започва от деня на настаняване на лицето и се прекратява с изтичането на срока, за който е постановено, или с решение на районния съд по местонахождението на лечебното заведение.“.

2. В ал. 2 след думите „съдебно-психиатрична експертиза“ се добавя „и съдебно-социална експертиза, представена от социална услуга по чл. 162, ал. 2, ако такава е назначена“, а думата „заведението“ се заменя с „лечебното заведение“.

3. Създава се ал. 4:

„(4) В случаите на чл. 162, ал. 3 назначените да изразяват информирано съгласие за лечението представители на общинската служба по здравеопазване или определените от кмета на общината лица по седалището на лечебното заведение представят в районния съд по местонахождението на лечебното заведение ежемесечен доклад за извършените действия в изпълнение на задължението им. В случай на бездействие или представяне на доклад, който установява неполагане на дължимата грижа за защита на правата на лицето, районен съдия може да замени назначения да изразява информирано съгласие след изслушване на лицето.“.

§ 26. След чл. 165 се създава раздел III „Защита срещу изтезания, жестоко, нечовешко или унизително отношение“ с чл. 165а, чл. 165б, чл. 165в, чл. 165г, чл. 165д, чл. 165е, чл. 165ж и чл. 165з:

„Раздел III „Защита срещу изтезания, жестоко, нечовешко или унизително отношение“

Чл. 165а. Всеки пациент може да иска:

1. прекратяването на действия и бездействия на медицинските лица и персонала на лечебното заведение, представляващи нарушение на забраната по чл. 149а;
2. извършването на действия с цел прекратяване или предотвратяване на нарушение на забраната по чл. 149а.

Чл. 165б. (1) Искането по чл. 165а се предявява писмено пред районния съд по местонахождение на лечебното заведение.

(2) Искането може да се предяви и устно чрез ръководителя на съответното лечебно заведение, който е длъжен да го регистрира в рамките на 2 часа в специална книга на лечебното заведение и да го изпрати незабавно (по електронен път или факс) в районния съд заедно с наличните данни относно основанието за оспорваното действие или бездействие. Искането може да се предяви и чрез комисията за психично здраве.

(3) Искането се вписва в специална книга в съда, като се отбелязват точният час на постъпването и подателят му.

(4) В случаите по ал. 1 съдът задължава ръководителя на лечебното заведение незабавно да предостави данни за оспорваните действия и бездействия.

Чл. 165в. В 7-дневен срок от постъпването на искането съдията може да провери чрез органите на полицията, прокуратурата, съответната комисия за психично здраве, регионалната здравна инспекция, вещо лице или неправителствени организации, както

и по всякакви други начини, действията и бездействията, чието прекратяване се търси, и основанието за тях.

Чл. 165г. (1) Съдът разглежда искането в открито съдебно заседание.

(2) Заседанието се провежда с участие на ръководителя на лечебното заведение, лицето по чл. 165а и негов представител. Неявяването без уважителни причини на ръководителя на лечебното заведение или на представителя на лицето по чл. 165а не е пречка за разглеждане на делото. Делото се разглежда в отсъствие на лицето по чл. 165а, когато то заяви, че не желае да се яви или явяването му е невъзможно по здравословни или други основателни причини.

Чл. 165д. (1) Съдът се произнася с разпореждане в открито заседание.

(2) С разпореждането съдът може:

1. да отхвърли искането;
2. да разпорежи на ръководителя на лечебното заведение или на съответното длъжностно лице да извърши конкретни действия, с които да предотврати или да прекрати незабавно действията или бездействията, представляващи нарушение на чл. 149а, като определи срок за това.

Чл. 165е. (1) Разпореждането може да се обжалва в тридневен срок от обявяването му пред съответния административен съд.

(2) Жалбата се разглежда по реда на глава тринадесета от Административнопроцесуалния кодекс и не спира изпълнението. Определението на съда е окончателно.

Чл. 165ж. Разпореждането подлежи на изпълнение по реда на глава седемнадесета от Административнопроцесуалния кодекс.

Чл. 165з. За неуредените в този раздел въпроси се прилагат съответно разпоредбите на глава петнадесета, раздел I от Административнопроцесуалния кодекс.“.

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 26. В срок до 4 месеца от влизането в сила на този закон министъра на здравеопазването и министъра на правосъдието издават наредбата по чл. 92а, ал. 2.

§ 27. В срок до 4 месеца от влизането в сила на този закон министъра на здравеопазването издава наредбата по чл. 149, ал. 5.

§ 28. Министърът на здравеопазването привежда медицинските стандарти “Психиатрия”, “Детска психиатрия” и “Съдебна психиатрия” в съответствие с изискванията на този закон в срок до 6 месеца от влизането му в сила.

§ 29. Министерският съвет приема правилника по чл. 148а, ал. 2 в срок до 6 месеца от влизането в сила на този закон.

§ 30. Комисиите за психично здраве по чл. 148, ал. 1 се създават в срок до 1 юни 2026 г.

§ 31. Министърът на здравеопазването, министърът на вътрешните работи и министърът на труда и социалната политика издават инструкцията по чл. 153, ал. 2 в срок до три месеца от влизането в сила на този закон.

ВНОСИТЕЛИ:

Стефана Ангелова
Александър Сеидинев
Анастас Славов
Михаил Трейков
Надяна Шурданова
Иван Белев
Симеон Турфенов

МОТИВИ

към Законопроект за изменение и допълнение на Закона за здравето

В изпълнение на член 7 от Европейската конвенция за предотвратяване на изтезанията и нечовешкото или унижително отнасяне или наказание (наричана по-долу “Конвенцията”) делегация на Комитета за предотвратяване на изтезанията и нечовешкото или унижително отнасяне или наказание (КПИ) извършва посещение в Република България от 21 до 31 март 2023 г. Това петнадесето по ред посещение е счетено от Комитета за “наложено от обстоятелствата”, съгласно чл. 7, параграф 1 от Конвенцията за проверка изпълнението на препоръките на Комитета, формулирани в докладите от предходните посещения в страната относно психиатричните институции и домовете за социални грижи. В доклада от своето посещение КПИ изразява загриженост, че много от неговите препоръки относно лечението, условията и правните гаранции, предлагани на пациентите с психични разстройства в лечебните заведения, все още не са изпълнени. Те обхващат по-конкретно физическото и вербалното лошо отношение от страна на персонала, използването на механични средства за ограничаване, които не съответстват на международните насоки и често не се регистрират коректно или въобще не се регистрират, както и критичният недостиг на персонал.

Настоящата законодателна инициатива е във връзка с констатациите и критиките в Доклада на КПИ и отправените препоръки за значително увеличаване на усилията за разработване и организиране на пълен и подходящ набор от стационарни, дневни и амбулаторни психиатрични грижи в общността, включително за създаването на общински екипи за психично здраве. Това е от значение и в контекста на задълженията на страната, произтичащи от Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания.

Предложеният законопроект отговаря на необходимостта от гарантиране правата на пациентите с психични заболявания и запазване на човешкото достойнство на всички пациенти, като се забранява всякаква форма на жестоко, нечовешко или унижително отношение или налагане на наказание.

Предлага се пациенти с установено сериозно нарушение на психичните функции (психоза или тежко личностово разстройство с психотична декомпенсация) или с изразена трайна психична увреда в резултат на психично заболяване да имат право да ползват услугите на психотерапевт, юрист или свещенослужител. При тези от тях, които поради заболяването си могат да извършат престъпление, което представлява

опасност за околните, ползването на услугите на психотерапевт, юрист или свещенослужител. При тези от тях, които поради заболяването си могат да извършат престъпление, което представлява опасност за околните, ползването на услугите на психотерапевт, юрист и свещенослужител ще се извършва след оценка на степента на риска, определена в утвърдения медицински стандарт "Психиатрия"

Предвижда се създаването на Комисии за психично здраве към общинските съвети на общините, на чиято територия функционират лечебни заведения за стационарна психиатрична помощ, центрове за психично здраве и/или специализирани клиники/ отделения към многопрофилни болници, в които се извършва лечение на лица с психични разстройства, с участието на гражданското общество и неправителствени организации, работещи в сферата на психичното здраве. Тези комисии ще осъществяват обществено наблюдение на дейността на лечебните заведения за спазване правата на пациентите в процеса на предоставяне на психиатричната грижа и лечение, да подпомагат ресоциализацията на лицата с психични разстройства и да уведомяват министъра на здравеопазването и органите на прокуратурата за констатирани нарушения.

С предложените промени в Закона за здравето се въвежда забрана на всяка форма на жестоко, нечовешко или унижително отношение или налагане на наказание спрямо лицата с психични разстройства по време на лечението им. За нарушение ще се смята и поставянето на човек в неблагоприятни условия за провеждане на психиатрична грижа и лечение, липсата на достатъчно жилищна площ, храна, облекло, отопление, осветление, проветряване, качествено медицинско обслужване, условия за двигателна активност, продължителна изолация без възможност за общуване, необосновани мерки за физическо ограничаване, както и други подобни действия, бездействия или обстоятелства, които уронват човешкото достойнство, нанасят пациента или поражат чувство на страх, незащитеност или малоценност.

В съответствие с препоръките на КПИ с предлаганите изменения и допълнения на глава пета „Психично здраве“ от Закона за здравето се урежда при всички случаи и заболявания, когато състоянието на пациента го налага, средствата за ограничаване винаги да се използват по възможно най-кратък период от време, а не за определена допустима максимална продължителност. Условието и редът за прилагане на временно физическо ограничаване ще бъде регламентиран с наредба, издадена от министъра на здравеопазването съвместно с министъра на правосъдието. Прилагането на мерки за временно физическо ограничаване ще се извършва само като крайна мярка, за да се предотврати непосредствена вреда за дамите пациенти или за околните.

Предвижда се исканията за задължително настаняване и лечение да се разглеждат от съдии, които притежават специална подготовка в областта на правата на хората с увреждания или имат ефективен достъп до специализирано обучение. Особено внимание се обръща по настаняването за задължително лечение на непълнолетно лице, навършило 16-годишна възраст, като целта на нормативните промени е да се гарантират интересите и запазят правата на лицата, спрямо които тази мярка трябва да бъде приложена

Предлага се създаването и поддържането на Национален служебен регистър на лица с психични разстройства, регламентирано в действащата разпоредба на чл. 147а от Закона за здравето да отпадне, тъй като наличието на подобен регистър има дискриминиращ характер.

Предвижда се, когато съгласно действащото законодателство се изисква удостоверяване на психичното здраве на лицето, това да се извършва с издаване на медицински документ от лекар при условия и ред, определени от съответния нормативен акт.

Предложеният законопроект е в отговор на необходимостта от подобряване на психиатричната грижа в Република България и цели гарантиране защитата на правата на пациентите с психични заболявания в процеса на грижите за тях и лечението им.

Законопроектът е разглеждан в 49-ото Народно събрание и по него са представени множество становища. В настоящото предложение на законопроект за изменение и допълнение на Закона за здравето са съобразени част от тези становища и са прецеизирани текстовете спрямо тях.

ВНОСИТЕЛИ:

Стефа Ананова
Александър Сиданов
Атанас Славов
Михаил Тейков
Назар Мурданов
Иван Белев
Семён Бурмачев

ПЕТДЕСЕТ И ПЪРВО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

ПРЕДВАРИТЕЛНА ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА
ПРОЕКТА НА ЗАКОН ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА
ЗДРАВЕТО

I. Част първа

Елементи на оценката	на Аргументация
Основания на законодателната инициатива	Законодателната инициатива се обосновава с констатациите от посещението на Комитета за предотвратяване на изтезанията (КПИ) в България (21–31 март 2023 г.), извършено по чл. 7 от Европейската конвенция, при което е отчетено, че значителна част от предходните препоръки относно психиатричните институции и домовете за социални грижи остават неизпълнени, включително поради сигнали за физическо и вербално лошо отношение от персонала, неправомерно и/или нерегистрирано прилагане на механични/физически ограничения, неблагоприятни условия на лечение и критичен недостиг на персонал. Необходимите промени целят гарантиране правата и човешкото достойнство на пациентите с психични разстройства и привеждане на практиките в съответствие с международните стандарти и задълженията по Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания, чрез ясна забрана на жестоко, нечовешко или унижително отношение, регламентиране на ограничителните мерки като крайна мярка за възможно най-кратък срок при строг ред и отчетност, въвеждане на по-силни процесуални гаранции при задължително настаняване и лечение (вкл. чрез специализирана подготовка на съдиите и защита на непълнолетни), създаване на местни механизми за обществен контрол и подкрепа за ресоциализация, както и отпадане на дискриминационни практики като национален регистър на лица с психични разстройства и замяната му с удостоверяване чрез медицински документ при законово предвидени случаи.
Заинтересовани групи	Министерството на здравеопазването, Министерството на труда и социалната политика, Министерството на правосъдието, Министерство на вътрешните работи, общините, на чиято територия осъществяват дейност лечебни заведения за

Елементи на оценката	Аргументация
	стационарна психиатрична помощ, центрове за психично здраве и/или специализирани клиники/отделения към многопрофилни болници, пациентите с психични разстройства и техните семейства, медицинските специалисти в областта на психичното здраве, както и неправителствени организации, чиято дейност е свързана с психичното здраве.
Анализ на разходи и ползи	Предложеният законопроект ще доведе до въздействие върху държавния бюджет, тъй като за изпълнението на предложените нормативни промени ще са необходими допълнителни финансови средства по бюджета на Министерството на здравеопазването. Съгласно предварителните разчети за 2024 г. размерът на допълнителните средства възлиза на 2 000 000 лв., а за 2025 г. на 30 000 000 лв. Също така в хода на разработването на бюджетна процедура за периода 2025-2027 г. ще трябва да се предвидят и съответните средства по държавния бюджет за делегираните от държавата дейности, свързани с финансирането дейността на комисиите за психично здраве към общинските съвети. Приемането на законодателната инициатива ще има положително въздействие върху посочените заинтересовани групи, тъй като у тях е налице убеденост за необходимостта от реформи в сектора с цел подобряване грижата за пациентите с психични разстройства и гарантиране спазването на техните права.
Административна тежест и структурни промени	Предлаганите изменения и допълнения няма да доведат до увеличаване на административната тежест и не изискват извършването на структурни промени.
Въздействие върху нормативната база	Приемането на настоящия законопроект ще доведе до съответна промяна на утвърдените медицински стандарти по медицинска специалност „Психиатрия“, „Детска психиатрия“ и „Съдебна психиатрия“, приемането на правилник за структурата, дейността и организацията на работа на комисиите за психично здраве от

Елементи на оценката	Аргументация
	Министерския съвет и издаването на наредбата по чл. 91а, ал. 2 от министъра на здравеопазването съвместно с министъра на правосъдието.
Равно третиране от държавата и балансирано демографско развитие	Предложеният законопроект ще създаде възможност за преодоляване на съществуващите проблеми в системата на психиатричната помощ на територията на Република България, за подобряване на условията на живот и лечение в психиатричните лечебни заведения, качеството на оказваната специализирана медицинска помощ, за гарантиране правата на пациентите и забраняване на всякаква форма на жестоко, нечовешко или унижително отношение или налагане на наказание спрямо лицата с психични разстройства по време на лечението им, както и практики, които могат да бъдат определени като изтезания или жестоко, нечовешко или унижително отнасяне или наказание.

ВНОСИТЕЛИ:

Силена Илиорова
 Александър Сидимов
 Атанас Сивев
 Мартин Пейков
 Димитър Илчев
 Иван Белгев
 Стефан Бурмачев